

27. *Dobrowsky's Glagolitica* (a' glagolita literaturáról, a' bukwitza' koráról, a' római-szláv liturgia' eredetéről stb, Dobrowskytól. 2d. javított kiadás Hanka Venczeltől 3 rézzel. Prága, 1832. 8.).

28. *Dobrowsky's Slavin* (Csehországi izenet minden szláv népekhez; vagy azok' mythológiája-, történetei-, régiségei-, literaturái- 's nyelveiről. Egy toldalékkal: a' cseh Cato. Dobrowskytól. 2d. jav. 's bővebb kiadás Hanka Venczeltől. Prága, 1834. 8.).

A' szlávok csak a' keresztyénség' felvételével vették fel az írás' mesterségét is. Régiebb írásukkal (a' *cyrillivel*), melyet a' görög szertartással vettek által, később az úgy nevezett *glagolita* írás jött összeütközésbe, mellynek feltaláltatása sz. Jeromosnak tulajdonítatik, 's melly a' romai szertartást kísérte a' szláv tartományokban. A' tiszteletre méltó Dobrowsky, kinek a' cseh literatura annyit köszön, elmellőzi ezen régi írásnyelvek' szent és régés fölfedezőit, 's fenéig nyomozza a' valóságot. A' glagolita írás csak a' szlávoknak a' romai egyházhoz való térítésök' eszköze volt. Kedvezőbb időpontot e' célra nem lehetett választani, mint épen a' 13d. század' elejét, midőn a' görög birodalom' fővárosa' elfoglaltatásakor (1204) nagy reménységgel volt Roma a' görögöknek 's görög szlávoknak a' latin egyházhoz kapcsoltatása iránt. Nem is találhatott a' szegniai püspök' engedékenyebb pápát mint IV. Incze volt. T. i. ez szívesen meghagyta volna a' moszkáknak (Veres-Russziában) a' szláv nyelvű görög szertartást, csak visszatérjenek a' romai egyház' kebelébe; 's így annál szívesben engedett a' nevezett püspök' kívánságának a' romai-szláv ritus' ügyében. „Nos igitur — ezek szavai a' bullának — attendentes, quod sermo rei et non res est sermoni subiecta, licentiam tibi, in illis dumtaxat partibus, ubi de consuetudine observantur praemissa, dummodo sententia ex ipsius varietate literae non laedatur, auctoritate praesentium concedimus postulatum.“ Száz huszonnyolcz évvel előbb VII. Gergely még vakmerőségnek nyilatkoztatta ki, midőn a' csehek azt kérék, hogy szlavyon nyelven hallhassák a' misét: Incze engedett, 's ha hozzájárulása nem volt is föltételetlen, elősegítette ez évtől fogva (1248) ama' tartományokban a' glagolita liturgia' lassankénti elterjedését. Még renden levő papok, u. m. barátok, és benedictinusok is engedtek a' nép' kívánságának. A' dalmátok'

és horvátok' nemzeti becsvágya gyönyörködött benne, mint-hogy a' glagolita könyvek' betűinek első feltalálását 's megkezdését olly híres egyházi tanítónak, sz. Jeromosnak — vélt földiöknek — tulajdoníták; mi annál könnyebben talált hitelt, minthogy nem kételkedtek Jeromosnak Sophroniushoz irt leveleiben e' szókat: *linguae meae hominibus*, dalmátokra 's pedig szlávul beszélő dalmátokra érteni. A' mit ohajtottak, azt hitték is. 'S minthogy Jeromos név szerint a' zsoltárokról szól, mellyeket a' 70 tolmács által javítva, az ő - nyelvű embereknek adott, minden, a' jeromosi fordítás szerint változtatott 's új betűkkel leirt zsoltárkönyvet Jeromosénak tartottak. Dobrowsky részletesen ereszkedik ezek után a' glagolita írás 's legrégiebb emlékei' tulajdonaiba, 's írásformákat is közöl metszésben.

Gazdagabb tartalmu a' 28d. sz. alatti *Slavin*, noha a' többször visszatérő beszélgető forma illy nemű munkákhoz nem látszik illőnek. Csak philosophiai tárgyak kívánjak ezt az előadást, historiaiak bizonyosan nem. Sok új vizsgálatok és közlések mellett, itt holmi ismert dolgokat is találunk, p. o. Herder' nézetét a' szláv népekről, annak „Ideen“jeiből; a' horvátok' erkölceit Engel' dalmát historiájából, az illyrokéit Taube' szlavoniai hist. és Hacquet' utazásából, Procoptól a' szlávok' rajzolatát, kivonatokat Kayssarow' szláv mythológiájából, Dupré de St. Maures' moszkaországi észrevételeiből, Shaffarik' szláv tudománytörténetéből, Maciejowski' szláv törvényhozásából stb. Továbbá próbák adatnak majdnem minden szláv dialectusokból, minden miatyánkok, tudósítások ritka régi könyvek - 's olly férfiakról, kik már régiebb időkben tettek érdemeket a' szláv nyelv és literatura körül, millyének Stephanus Consul, Dalmata, Ungnad, Treuber, végre a' Tübingenben és Urachban nyomtatott cyrilli és glagolita könyvekről. Egy szóval, bármi a' szláv nép' ismeretére tartozik, itt helyt talált. Néhány apróság' kiírásával rekesztjük be ez ismertetést. A' morlakokról mondatik: „A' barátság náluk vallási ügy; a' szlavoniai ritualénak különös áldása van két barát' vagy barátné' öszveköttetésére az egész nép' jelenlétében. Így frígyesült barátok' neve *pobratini*, barátnéké *posestri-ne* volt. Ime néhány orosz közmondás:

Az isten magosan lakik, a' czár messze.

Az ördög nem sír, mikor az apácák tánczolnak.

Sokáig élt, de hamar halt meg.

Döglött tehénynek legjobb teje.

A' takarmány drágább a' lónál.

Ki engem szeret, az üt.
 A' lónak négy lába van, még is botlik.
 Ki magasan repül, nem repül messze.
 Inkább szerencsétlen légy, mint ostoba.
 Gazdag paraszt, szarvas ökör.
 Dicséret a' férfi' veszedelme.
 Harcz után sok a' vitéz.

L E N G Y E L L I T E R A T U R A .

SZÉPLITERATURA.

28. *Niemcewicz: Spiéwy historycne* (történeti énekek; németül b. Gaudy Ferencztől illy czimmel: *Geschichtliche Gesänge der Pohlen*. Lipcse, 1833. 8.).

Nimcewicz mint író 's költő, 's ismét mint státusférfi 's törvényhozó egyiránt tisztelt ember, Kosciusko' bizodalmas barátja 's követője fogságába 's a' tengeren túl; 's most hazájából számüzött aggastyán, már csak *egy* hangot hallat lantján, 's ez: nemzeti dicsőség, honszerelem. Ezek' gerjesztésére írta egyéb munkáit *), írta jelen énekeit. Előképei ezeknél, mellyeket azon népnek ajánl, minek ajkain ohajtja hogy éljenek: a' régi bardusok voltak, Homer, Ossian, Tasso' Jeruzsáleme, a' francziák' újabb lélek - feltámasztó dalaik, milylen p. o. a' marseilli ének; 's a' költő énekelteni akarja dalait, 's azért népi nótákat is csatlott hozzájuk. 33 énekben dicsőíti a' költő hona' királyait és hőseit. Tusák, ütközetek, győzödelmek, csatavesztések, választási czivódások, belső háborgások, szóval: Lengyelország' egész története tükröződik vissza költeményein. Sok közülök felette szép, csakhogy inkább költői, mint történeti irányt ohajtottunk volna nekik. 'S a' költő többet emlékezik királyokról 's Lengyelország' régi fényéről, kevesbet a' népről 's a' románosról, mi annak erkölcsvonatiban,

*) Zsigmond' uralkodásának története, Varsó, 1819. 3. köt. — Nagy Kázmér, nézőjáték 3 felv. Varsó, 1792. — Mesék és beszélyek, 1820. 2 köt. — A' régi lengyel történeteket világosító emlékirások' gyűjteménye, 1822. 3 köt. — Lengyel zsidók' levelei (németül is, Berlin, 1825), — Tenczyn János, román, Varsó, 1825. 3 köt. (németül, Berlin, 1828.) — Néhány szót e' jeles íróról l. Tudománytár, II. 1. 117.